

RWZI Moorslede: Bijkomend onderzoek

Janiek De Gryse & Pedro Pype

RUBEN WILLAERT BVBA
Afdeling Archeologie

Colofon

Ruben Willaert bvba

Auteurs: Janiek De Gryse & Pedro Pype

Foto's en tekeningen: Ruben Willaert bvba

In opdracht van: Aquafin NV

© Ruben Willaert bvba, Sijsele, augustus 2008

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
1. Algemeen	2
1.1. Inleiding.....	2
1.2. Situering.....	3
1.2.1. Lokalisering	3
1.2.2. Bodemkundige gegevens	3
2. Methodiek	5
3. Resultaten	6
4. Interpretatie	8
BIBLIOGRAFIE.....	10
BIJLAGE: Overzichtsplan proefsleuvenonderzoek	11

1. Algemeen

1.1. Inleiding

Naar aanleiding van de bouw van de waterzuiveringsinstallatie RWZI Moorslede werd, in opdracht van het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed, een verkennend archeologisch onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek werd uitgevoerd door Korneel Gheysen (Ruben Willaert bvba) op 28 april 2008¹. Het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed stond in voor de administratieve begeleiding van het project. Het proefsleuvenonderzoek kreeg de opgravingsvergunning 2008/55.

Ter hoogte van de geplande waterzuiveringsinstallatie, meer bepaald in sleuf 1, kwam een scherp afgelijnd, min of meer rechthoekige kuil aan het licht (cfr. bijlage 1). Afgaande op de houtskoolrijke vulling werd deze structuur geïnterpreteerd als een mogelijk brandrestengraf (crematie). Rondom S8 werd tijdens het proefsleuvenonderzoek een kijkvenster (KV1) gemaakt om de exacte omvang van

het aangetroffen spoor te kunnen bepalen en om na te gaan of er zich in de onmiddellijke nabijheid nog andere gelijkaardige sporen bevonden. De oppervlakte van KV1 bedroeg 192,41m²; de aanleg van dit kijkvenster leverde echter geen bijkomende sporen op.

De aanwezigheid van S8 vormde de aanleiding voor een beperkt bijkomend onderzoek. Dit onderzoek werd volledig gefinancierd door de bouwheer, Aquafin NV, inclusief de basisrapportage². De opgraving werd uitgevoerd op 15 juli 2008 door Janiek De Gryse en Pedro Pype (Ruben Willaert bvba). De basisverwerking werd uitgevoerd op 24 en 25 juli 2008. Het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed stond opnieuw in voor de administratieve begeleiding van het project.

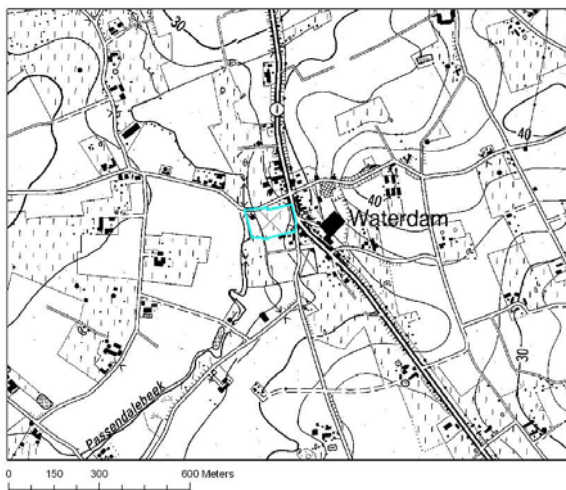
¹ Ruben Willaert bvba, Bloemisterijstraat 6, 8340 Sijsele; GHEYSEN 2008.

² We willen hierbij Aquafin NV en in het bijzonder Kevin Krikilion hartelijk bedanken voor de uitstekende samenwerking.

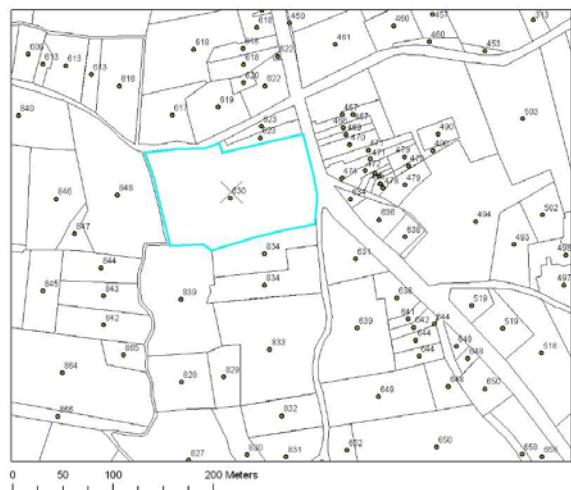
1.2. Situering

1.2.1. Lokalisering

De projectzone is gelokaliseerd in het gehucht Waterdam te Moorslede, meer bepaald ten westen van de Dadizeelsestraat, op de helling naar de Passendalebeek. Het terrein wordt aan de noordzijde begrensd door de Zonnebeeksestraat, aan de oostzijde door de Dadizeelsestraat, aan de westzijde door de Passendalebeek en aan de zuidzijde door bebouwing. Op de kadasterkaart heeft de projectzone het perceelsnummer 630b³.

Figuur 1 Topografische kaart van Moorslede - Waterdam

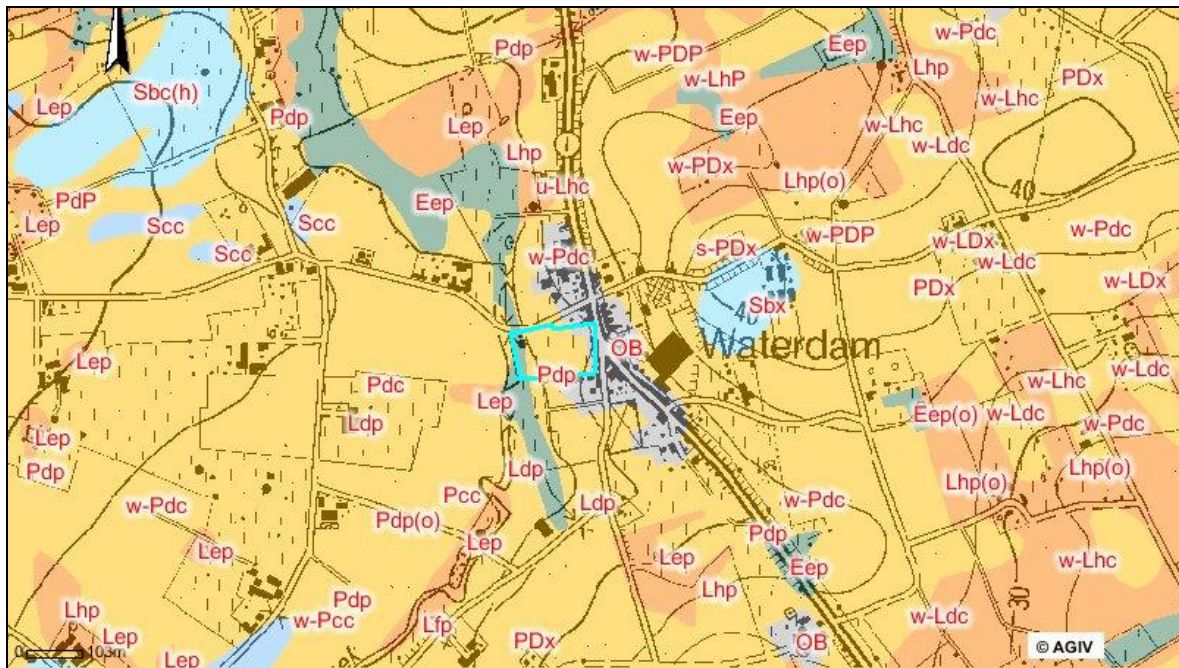
Figuur 2 Kadasterkaart

1.2.2. Bodemkundige gegevens

Volgens de Bodemkaart van België⁴ ligt de projectzone op de overgang van een *matig natte zandleembodem zonder profiel* (kaartenheid Pdp) in het zuiden naar een *matig natte, lichte zandleembodem met een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont* (kaartenheid w-Pdc) in het noorden. Aan de westrand van de projectzone, langs de Passendalebeek, bestaat de ondergrond uit een *sterk gleyige kleibodem zonder profiel* (kaartcode Eep).

³ Moorslede 1ste afdeling, sectie D.

⁴ <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>

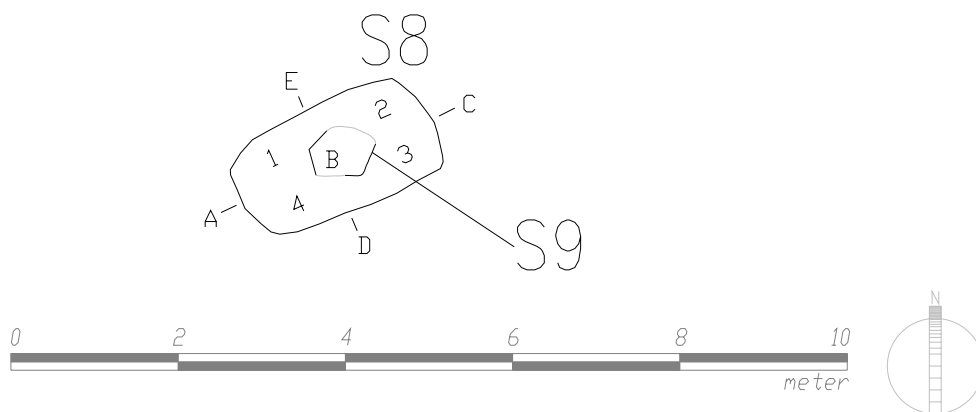

Figuur 3 Bodemkaart met lokalisering van het plangebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>)

Uit het verkennend onderzoek is gebleken dat de bodem in het oostelijke deel van de projectzone uit lichte zandleem bestaat. Vanaf de zuidwesthoek tot centraal aan de noordzijde wordt het terrein gekenmerkt door een natte zandleembodem, zonder profiel, die geleidelijk overgaat in een zware kleibodem. De oostelijke lichte zandleembodem wordt gekenmerkt door een donkere bouwvoor van ca. 30cm dikte, vrij humeus, met lemig zand. Onder deze A-horizont komt een (licht)bruin gevlekte lemige zandlaag tevoorschijn, die herkend kan worden als een Bt-horizont. De C-horizont bestaat uit een bruingele tot witgele lemige zandlaag, dikwijls sterk gebioturbeerd. Meer naar het westen toe en lager op de hellingflank is de Bt-horizont dunner en verdwijnt volledig. Het licht lemige zand is zwaarder, lemiger, en meer gevlekt. De profielopbouw evolueert naar een A/C-profiel; de textuur naar een natte zandleembodem. Langs de Passendalebeek verandert de textuur van de bodem in een kleibodem. Onder een donkerbruine tot bruinzwarte bouwvoor van ca. 40cm dikte ligt een sterk gereduceerde klei. Deze reductie wijst op permanent vochtige omstandigheden en duidt de oorspronkelijke loop van de Passendalebeek aan. De houtskoolrijke kuil S8 bevindt zich net op de overgang van de lichte zandleembodem naar de kleiige beekbedding.

2. Methodiek

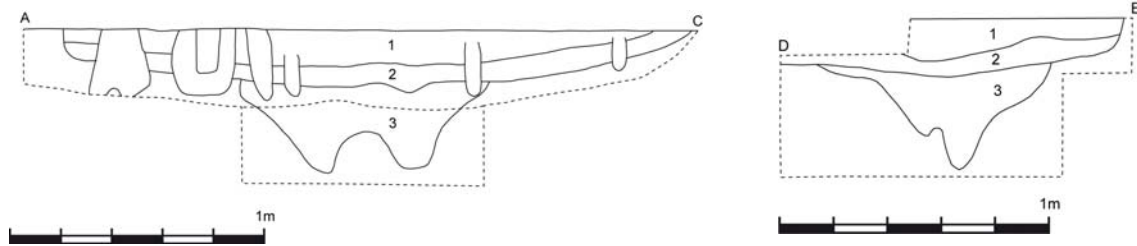
Ter bescherming werd S8 tijdens het proefsleuvenonderzoek afgedekt met plastic en aarde. De kuil werd tijdens het huidige onderzoek opnieuw in detail opgekuist om na te gaan of er zich aan de randen *in situ* brandsporen bevonden. Vermits S8 tijdens het proefsleuvenonderzoek reeds digitaal ingemeten was m.b.v. een *total station*, werd de structuur tijdens het huidige onderzoek niet opnieuw ingemeten.

S8 werd onderverdeeld in vier min of meer gelijke kwadranten om op die manier een volledig profiel te bekomen. In een eerste fase werd de vulling van kwadrant 2 en 4 gerecupereerd; de vulling werd integraal bemonsterd. De profielen AC en DE werden in detail gefotografeerd en handmatig ingetekend op schaal 1:20. Daarna werd ook de vulling van kwadrant 1 en 3 gerecupereerd.

Tijdens het onderzoek van kwadrant 2 en 4 bleek dat zich onder S8 een tweede spoor (S9) bevond. Dit spoor werd zo volledig mogelijk vrij gelegd, gefotografeerd, ingetekend op schaal 1:20 en ingepast in het digitale grondplan. Ook de vulling van S9 werd integraal bemonsterd.

3. Resultaten

Profiel AB - BD

S8 is een rechthoekige kuil met afgeronde hoeken, gekenmerkt door een NO-ZW oriëntatie. De max. lengte van de kuil bedroeg 2,5m, de max. breedte 1,4m. In doorsnede was de kuil komvormig; de bewaarde diepte bedroeg max. 24cm. De vulling was sterk gebioturbeerd, in het bijzonder door mollengangen.

Op de bodem van de kuil bevond zich een houtskoolpakket (2) met een max. dikte van 10cm. Dit houtskoolpakket werd afgedekt door een vermengde houtskoolhoudende laag (1); het bovenste opvullingspakket is in verband te brengen met het dichtwerpen van de kuil.

Profiel CB - BE

In de vulling van de kuil werden geen menselijke crematieresten of fragmenten van aardewerk aangetroffen. De vulling bevatte wel brokjes verbrande leem, die tijdens het proefsleuvenonderzoek verkeerdelijk als verbrand aardewerk geïnterpreteerd werden.

Profiel CB-BE: detail

S9 onder S8

Onder S8 bevond zich een tweede structuur: S9 (3). Het gaat om een min of meer vierkante kuil (75 x 58cm) met afgeronde hoeken. De bewaarde bovenkant van deze kuil bevond zich op 24,83m TAW. De bewaarde diepte bedroeg 35cm; in doorsnede was deze kuil trogvormig. Slechts één opvullingspakket kon onderscheiden worden: het gaat om een lichtgrijs sterk vermengd pakket met vrij veel houtskoolbrokjes. In de vulling werd geen archeologisch materiaal aangetroffen; in tegenstelling tot S8 bevonden zich in de vulling ook geen brokjes verbrande leem.

De vulling van S8 werd integraal bemonsterd: in totaal 514,5L (49 monsteremmers van 10,5L). Meer bepaald gaat het om 17 emmers van kwadrant 1, 16 emmers van kwadrant 2, 8 emmers van kwadrant 3 en 8 emmers van kwadrant 4. Ook S9 werd integraal bemonsterd: in totaal 5 emmers (52,5L). Alle stalen werden nat gespoeld op een zeef met maaswijdte 0,5mm. De zeefresidus van S8 bleken enkel houtskool te bevatten; menselijke resten of aardewerkfragmenten werden niet vastgesteld. De zeefresidus van S9 bevatten slechts een zeer kleine hoeveelheid houtskoolbrokjes; aardewerkfragmenten werden ook in deze zeefresidus niet aangetroffen.

4. Interpretatie

S8 vertoont in doorsnede zeer veel overeenkomsten met zgn. brandrestengraven. Bij dit crematieritueel werd het lichaam op een brandstapel verbrand en werden de brandstapelresten geheel of gedeeltelijk in een eenvoudige kuil gedeponneerd. Soms werden grafgiften meegegeven in een kleine nis naast de grafkuil. Brandrestengraven komen overwegend voor tijdens het Hoge Keizerrijk (15 v. Chr. – 275 n. Chr.), maar kunnen eveneens voorkomen in de late IJzertijd of in de vroege Middeleeuwen.

Tijdens het onderzoek werden in de vulling van S8 echter geen menselijke crematieresten aangetroffen; ook tijdens het zeven werd geen menselijk bot aangetroffen. In de vulling van S8 bevond zich bovendien geen enkel aardewerkfragment. Ook de afmetingen van de kuil zijn niet die van een doorsnee-brandrestengraf.

Men kan zich dan ook de vraag stellen of S8 niet moet geïnterpreteerd worden als een houtskoolbranderskuil (zgn. meiler). Dit soort kuilen werd gebruikt voor de vervaardiging van hoogwaardig houtskool. De kolenbranders stapelden het brandhout zorgvuldig in - meestal ronde - meilers. Deze werden gemaakt omheen een centrale houten schoorsteen, waarin brandende houtskool werd gegoten om de meiler te ontsteken. Het geheel werd afgedekt met plaggen, twijgen, stro, aarde edm. zodat de meiler hermetisch van de lucht afgesloten was. Door het zuurstofgebrek in de meiler werd het opgestapelde hout niet opgebrand, maar verkoold. Dit proces duurde enkele dagen; daarna kon de houtskool verzameld en opgeslagen worden.

Zoals we hierboven reeds vermeldde, hadden de meeste meilers een cirkelvormig grondplan. In het verleden zijn echter reeds meermaals rechthoekige houtskoolbranderskuilen aan het licht gekomen. In het Vlaams-Brabantse Kampenhout, langs de Haachtsesteenweg, kwam tijdens de archeologisch begeleiding van het vTn-project een vrij identieke kuil aan het licht, met bijna dezelfde afmetingen (2,5 x 1,5m)⁵. Deze kuil vertoonde aan de rand wel *in situ* brandsporen, in tegenstelling tot S8.

⁵ IN 'T VEN & WOUTERS 2005, I, pg. 127.

Hoe S9 geïnterpreteerd moet worden, is evenmin duidelijk. Uit het archeologisch onderzoek kon bovendien onmogelijk opgemaakt worden of deze structuur al dan niet verband hield met S8.

Door de afwezigheid van archeologisch materiaal, zowel in S8 als in S9, kunnen geen verregaande conclusies getrokken worden m.b.t. de datering of de interpretatie van beide structuren.

BIBLIOGRAFIE

AMERYCKX J.B., VERHEYE W. & VERMEIRE R., 1995, *Bodemkunde*, Gent.

BAKKER H. de & SCHELLING J., 1989, *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*, Wageningen.

GHEYSEN K., 2008, *Proefsleuvenonderzoek Moorslede – Dadizeelsestraat*, onuitgegeven rapport, Sijsele.

IN 'T VEN I. & WOUTERS W., 2005, D10. Kampenhout-Haachtsesteenweg 1, in: IN 'T VEN I. & DE CLERCQ W., 2005, *Een lijn door het landschap. Archeologie en het vTn-project 1997-1998*, I, pg. 127.

Internetbronnen:

Bodemkaart: <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart>

BIJLAGE: Overzichtsplan proefsleuvenonderzoek

